Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra francouzského jazyka a literatury

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Intonační průběh francouzské věty s výčtem u českých mluvčích – kontrastivní studie

Intonation of a French sentence with enumeration by Czech speakers – a contrastive study

Wanda Brožová

Vedoucí práce: PhDr. Kateřina Suková Vychopňová, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: B AJ-FJ

2022

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Intonační průběh francouzské věty s výčtem u českých mluvčích – kontrastivní studie* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 8.7.2022

Chtěla bych poděkovat své vedoucí bakalářské práce, PhDr. Kateřině Sukové Vychopňové, PhD., nejen za cenné rady a komentáře, ale také za její čas, trpělivost a ochotu při vedení mé bakalářské práce.

ABSTRAKT

Bakalářská práce „Intonační průběh francouzské věty s výčtem u českých mluvčích – kontrastivní studie“ popisuje problematiku vybraných prozodických jevů těchto dvou jazyků s bližším zaměřením na intonaci. Teoretická část představuje fonetiku a fonologii obecně a následně přibližuje český a francouzský fonetický systém – jejich segmentální a suprasegmentální rovinu. Tato bakalářská práce tedy popisuje hláskový systém i základní prozodické prvky obou zkoumaných jazyků. Ze základních prozodických jevů popisuje slabiku, rytmus, rytmickou skupinu, přízvuk a intonaci. Praktická část je zaměřena na analýzu intonace u českých mluvčích ve francouzské větě s výčtem. Pro srovnání je také analyzována nahrávka rodilé mluvčí a nahrávka z učebnice, ze které byla použita věta s výčtem pro nahrávky. Cílem praktické části bylo zjistit, zda se čeští mluvčí hovořící francouzsky budou držet intonačního průběhu svého mateřského jazyka pro daný typ věty, nebo zda budou dosti znalí, aby u oznamovací věty s výčtem použili intonaci typickou pro francouzský jazyk. Pomocí kontrastivního srovnání a analýzy pomocí programu *Praat* bylo zjištěno, že zhruba 78 % českých mluvčích se adaptovalo a použilo intonační průběh věty s výčtem typický pro francouzský jazyk. Nepotvrdil se tak předpoklad, že se čeští mluvčí budou spíše řídit intonací českou.

KLÍČOVÁ SLOVA

Segmentální jazyková rovina, suprasegmentální jazyková rovina, fonetika francouzského jazyka, fonetika českého jazyka, fonologie, intonace, přízvuk, slabika, rytmus

ABSTRACT

The bachelor thesis " Intonation of a French sentence with enumeration by Czech speakers – a contrastive study" describes the issue of selected prosodic phenomena of these two languages with a closer focus on intonation. The theoretical part introduces phonetics and phonology in general and subsequently presents the Czech and French phonetic systems - their segmental and suprasegmental levels. This bachelor thesis therefore describes the syllabic system and the basic prosodic elements of both languages studied. Among the basic prosodic phenomena, it describes the syllable, rhythm, rhythmic group, accent, and intonation. The practical part focuses on the analysis of intonation of Czech speakers in a French sentence with enumeration. A recording of a native speaker and a recording from the textbook (from which the sentence with enumeration was used for the recordings) are also analysed for comparison. The aim of the practical part was to find out whether native Czech speakers who speak French would follow the intonation of their native language for the given type of sentence or whether they would be proficient enough to use the intonation typical of the French language for a declarative sentence with enumeration. Through contrastive comparison and analysis using the program *Praat*, it was found that about 78% of the Czech speakers adapted and used the intonation progression typical of the French language for the sentence with enumeration. This did not confirm the assumption that Czech speakers are more likely to follow the Czech intonation scheme.

KEYWORDS

Segmental language level, suprasegmental language level, phonetics of French language, phonetics of Czech language, phonology, intonation, accent, syllable, rhythm

Obsah

Úvod 7

1 Fonetika a fonologie jako lingvistické disciplíny 9

1.1 Fonetika 9

1.2 Fonologie 10

2 Segmentální rovina českého a francouzského jazyka 11

2.1 Segmentální rovina českého jazyka 11

2.1.1 Samohlásky 11

2.1.2 Souhlásky 13

2.2 Segmentální rovina francouzského jazyka 14

2.2.1 Samohlásky 14

2.2.2 Polosouhlásky / Polosamohlásky 15

2.2.3 Souhlásky 16

2.3 Kontrastivní srovnání segmentální roviny českého a francouzského jazyka 17

3 Suprasegmentální rovina českého a francouzského jazyka 19

3.1 Suprasegmentální rovina českého jazyka 19

3.1.1 Slabika 19

3.1.2 Rytmus a rytmická skupina 20

3.1.3 Přízvuk 20

3.1.4 Intonace 21

3.2 Suprasegmentální rovina francouzského jazyka 23

3.2.1 Slabika 23

3.2.2 Rytmus a rytmická skupina 24

3.2.3 Přízvuk 25

3.2.4 Intonace 26

3.3 Kontrastivní srovnání suprasegmentální roviny českého a francouzského jazyka 28

4 Praktická část – analýza výslovnosti českých mluvčích se zaměřením na vybrané prvky prozódie 30

4.1 Zaměření praktické části 30

4.2 Výběr mluvčích 31

4.3 Metoda a postup analýzy 32

4.4 Analyzované věty 33

4.5 Analýza 33

4.5.1 Úroveň francouzského jazyka A1 33

4.5.2 Úroveň francouzského jazyka B1 37

4.5.3 Pokročilá úroveň francouzského jazyka 40

4.5.4 Rodilá mluvčí – RM 43

4.6 Výsledky / závěrečné hodnocení 45

Závěr 47

Résumé 49

Seznam příloh 55

Úvod

Fonetika a fonologie jsou dvě disciplíny, které jsou nesmírně důležité při studiu cizího jazyka, neboť doplňují psanou formu jazyka o akustickou podobu. Každý jazyk disponuje vlastními fonetickými a fonologickými pravidly, a tak je při studiu cizího jazyka důležité dbát také na správnou výslovnost, která může být u cizího jazyka pro cizince složitější, jelikož může obsahovat pro mluvčího jak dosud neznámé hlásky se specifickou artikulací, tak také odlišná prozodická pravidla – například jiné zvyklosti v oblasti intonace či přízvuku.

Správná výslovnost je nezbytnou součástí osvojení si cizího jazyka. Špatná výslovnost může znamenat mnohdy dokonce překážku v komunikaci. Je tedy potřeba znát jak jednotlivé hlásky daného jazyka (segmentální rovinu), tak také jeho prozódii neboli suprasegmentální rovinu jazyka. Tato bakalářská práce se zaměřuje na kontrastivní srovnání prozodických rysů francouzského a českého jazyka, zejména pak intonace. Intonace českých mluvčích ve francouzské oznamovací větě s výčtem je středem zájmu praktické části.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě základní části, teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou nejprve vymezeny základní pojmy fonetika a fonologie. Následují dvě větší kapitoly. V jedné je pojednáno o segmentální rovině českého a francouzského jazyka. Ve druhé je středem zájmu rovina suprasegmentální – prozódie. Obě tyto kapitoly obsahují také kontrastivní srovnání dané roviny fonetiky a fonologie obou studovaných jazyků. Kapitola o segmentální rovině popisuje hlásky – v českém jazyce samohlásky a souhlásky a ve francouzském jazyce samohlásky, polosamohlásky a souhlásky. Kapitola o rovině suprasegmentální popisuje prozódii daného jazyka a jeho základní prozodické jevy – slabiku, rytmus, rytmickou skupinu, přízvuk a intonaci.

Praktická část bakalářské práce se zaměřuje na intonaci českých mluvčích v oznamovací větě s výčtem. Cílem této bakalářské práce je zjistit, jestli se čeští mluvčí různých jazykových úrovní budou držet intonace typické pro jejich mateřštinu, nebo budou používat intonaci typickou pro jazyk francouzský. Praktická část se zaměřuje na analýzu intonace tří studentů s úrovní francouzštiny A1, tří studentů s úrovní francouzštiny B1 a tří pokročilých studentů francouzštiny (s úrovní B2/C1 a výše). Pro porovnání je v praktické části analyzována také nahrávka rodilé mluvčí, která ovšem nevěděla o konkrétním cíli této bakalářské práce, aby se ukázalo, zda bude sama od sebe používat standartní intonaci

v oznamovací větě s výčtem ve francouzském jazyce. Jelikož věta pro analýzu byla použita z učebnice *Les 500 exercices de phonétique* (Hachette, 2019, s. 22, cvič. 17), byla k této analýze použita také nahrávka z této publikace (track 47) pro ukázku ideální intonace pro tuto konkrétní větu s výčtem. Analýza nahrávek byla provedena pomocí programu *Praat*[1], který je dostupný zdarma ke stažení na internetu a vytvořený speciálně pro fonetické analýzy.

Předpokládá se, že výsledek praktické části této bakalářské práce bude ukazovat, že se čeští mluvčí řídí spíše podle českých intonačních standardů (klesavé intonace a polokadence) a že ve více než polovině případů nepoužívají intonaci typickou pro francouzský jazyk u dané věty (stoupavé intonace zakončené jednou intonací klesavou). Dále se předpokládá, že budou mluvčí používat ukončující klesavou intonaci u jednoduchých krátkých vět, jak je typické pro český i francouzský jazyk. Jelikož se v praktické části zkoumají čeští mluvčí, kteří se přibližně řadí do třech různých úrovní znalosti francouzského jazyka, předpokládá se, že čeští mluvčí s francouzštinou na úrovni A1 budou vykazovat nejméně shody se standartní francouzskou intonací u oznamovací věty s výčtem a že naopak nejpokročilejší mluvčí, tedy mluvčí s nejvyšší úrovní francouzského jazyka, se budou standartní francouzské intonaci u dané věty více přibližovat.

[1] Ke stažení z: https://www.fon.hum.uva.nl/praat/

1 Fonetika a fonologie jako lingvistické disciplíny

Fonetika a fonologie jsou dvě základní vědecké disciplíny, které se zabývají zvukovou stránkou lidské řeči. Předmětem jejich zkoumání jsou různé aspekty lidského projevu, od jednotlivých hlásek až po jejich spojení ve větší intonační celky či intonační průběh mluveného projevu. Obě vědy spolu velmi úzce souvisí, navazují na své poznatky a výzkumy, doplňují se a v mnoha ohledech se také prolínají.

Každý jazyk prošel vlastním historickým vývojem, tudíž lze pozorovat i více či méně odlišné využívání lidského artikulačního ústrojí, jak pro tvorbu jeho hlásek, tak také pro jeho intonaci, přízvuk a další prozodické jevy. *Obměnitelnost artikulačních pohybů jednotlivých orgánů spolu s různými možnostmi způsobu artikulace je nesmírně bohatá, a tak dnešní dokonale vyvinuté řečové ústrojí umožňuje vytvářet nesčíslné množství velice jemně odstíněných zvukových jednotek – hlásek. Z tohoto rozsáhlého souboru užívá ovšem každý jazyk jenom určitý, výrazně omezený soubor jednotek, které jsou navzájem jasně rozlišitelné a tvoří tak základní fonematický inventář, jímž se jeden jazyk liší od jazyků ostatních* (Dohalská, 2017, s. 15).

Fonetika a fonologie popisují tento základní fonematický inventář a napomáhají mluvčím rozlišovat výše zmíněné nepatrné rozdíly výslovnosti. Každá disciplína má své vlastní cíle, což je jeden z hlavních rozdílů, který tyto dvě vědecké disciplíny odlišuje.

1.1 Fonetika

Fonetika bývá označována například jako *věda zkoumající artikulační, akustickou a percepční stránku zvukových prvků* (Romportl, 1981, s. 12). Zkoumá, kde a jakým způsobem hlásky v lidském artikulačním ústrojí vznikají. Zabývá se také například dýcháním a jeho rolí při tvorbě jednotlivých hlásek. Romportl (1981, s. 12) také poznamenává, že z těchto stránek fonetiky (tedy z její akustické, artikulační a percepční stránky) se následně buduje zvuková podoba jazyka. Tato lingvistická disciplína sahá svými kořeny až do středověku, kde lze pozorovat tzv. hlásková písma (Mluvnice češtiny 1, 1986).

1.2 Fonologie

Fonologie je mladší vědou oproti fonetice. Jako samostatná vědní a lingvistická disciplína se rozvinula v průběhu dvacátého století. Konkrétně lze uvést rok 1928, kdy byly zveřejněny fonologické zásady. O tomto roce je tedy možné uvažovat jako o roku jejího vzniku (Krčmová, 2009, s. 10). Fonologie *vznikla jako reakce lingvistů na nedostatek funkčního přístupu k hodnocení zvukového materiálu jazyka* (Dohalská, 2017, s. 29).

Jelikož, jak je již zmíněno výše, je fonologie velice úzce spjatá s fonetikou, mohou se objevit problémy s jejich rozlišováním. Dohalská (2017, s. 29) k tomuto tématu poznamenává, že lze na fonologii nahlížet jako na samostatnou vědní disciplínu, ale také je možné fonologii vidět jako podkategorii fonetiky, jelikož spolu tyto dvě disciplíny spolupracují a využívají navzájem výsledky svých poznatků.

Předmětem zájmu fonologie je funkční aspekt mluveného projevu. Krčmová (2009, s. 30) používá v souvislosti s fonologií slovo *významotvornost*, čímž poukazuje na skutečnost, že v jádru fonologie jsou zkoumány zvukové prvky, které mají vliv na změny významu slova či vytvářejí význam slova úplně nový. Významnou součást fonologie nicméně také tvoří suprasegmentální prvky, mezi které patří například slabika, rytmus, přízvuk nebo také intonace, která je středem zájmu této bakalářské práce.

2 Segmentální rovina českého a francouzského jazyka

Ačkoli je tato bakalářská práce zaměřená na intonační průběh projevu, budeme se zabývat jak rovinou segmentální, tak také rovinou suprasegmentální – neboli prozódií. Je tomu tak zejména z důvodu uceleného přehledu problematiky fonetiky a fonologie obou studovaných jazyků a komplexnost této bakalářské práce. Nejprve popíšeme rovinu segmentální obou studovaných jazyků.

2.1 Segmentální rovina českého jazyka

Segmentální rovina jazyka se zabývá jednotlivými segmenty v daném jazyce – tedy hláskami. Základní jednotkou je foném, což je *zvukový prostředek sloužící k odlišení morfémů, slov a tvarů slov téhož jazyka s různým významem (lexikálním, gramatickým)* (Krčmová, 2009, s. 116). Každý jazyk využívá různé fonémy a také je různými způsoby spojuje a kombinuje.

Krčmová (2009, s. 116) také uvádí, že v současné češtině lze rozeznávat 39 fonémů – z toho 13 vokalických (samohlásky a diftongy) a 26 konsonantických (souhlásky). Nicméně tato čísla mohou být zpochybňována, jelikož různé fonémy mají různé stupně využití.

2.1.1 Samohlásky

Jedním ze základních pojmů pojících se se segmentální rovinou českého jazyka je samohláska. Romportl (1985, s. 39) vyzdvihuje důležitost samohlásek, jelikož jsou to právě samohlásky, které v každém jazyce (až na výjimky) tvoří jádro slabiky, jelikož mají tónovou podstatu.

Inventář českých samohlásek obsahuje pouze pět krátkých samohlásek (a, e, i, o, u), pět dlouhých samohlásek (á, é, í, ó, ú) a tři dvojhlásky (ou, au, eu). Palková (1994, s. 170) prezentuje jednoduchý přehled inventáře českých samohlásek následovně:

Krátké samohlásky	*i*	*e*	*a*	*o*	*u*
Dlouhé jednoduché samohlásky	*í*	*é*	*á*	*ó*	*ú*
Dvojhlásky	*(eu)*	*(au)*	*ou*		

Tabulka 1 – Inventář českých samohlásek

Dvojhlásky, které jsou ve výše uvedeném přehledu v závorce *se v češtině běžně používají, objevují se však pouze ve slovech přejatých a jsou pociťovány jako příznak cizího původu slova* (Palková, 1994, s. 170). Uvedené hlásky jsou také *navzájem dobře odlišeny a ve všech slabikách slova se vyslovují plně, nepodléhají redukci* (Palková, 1994, s. 170). Palková (1994, s. 170) také poznamenává, že tato vzájemná odlišnost samohlásek v českém jazyce má za následek fakt, že jsou samohlásky v češtině velice významným faktorem pro porozumění českému jazyku a zároveň také pro stylovou charakteristiku projevu v češtině.

Podle místa a způsobu artikulace lze české samohlásky rozdělit do několika kategorií. Podle horizontálního postavení jazyka lze rozlišit přední, střední a zadní samohlásky. Podle vertikálního postavení jazyka je dále možné rozlišovat mezi nízkými, středovými a vysokými českými samohláskami. Dalším rozlišovacím faktorem je otevřenost. Ačkoli v českém jazyce není otevřenost oproti francouzštině velmi významným faktorem, i přesto lze rozlišovat mezi zavřenou a otevřenou variantou určité samohlásky. Znatelně významnějším faktorem při rozlišování českých samohlásek je postavení rtů. *Tvar retní štěrbiny patří k základní charakteristice hlásky. Ve standartní výslovnosti je postavení rtů u každého samohláskového typu poněkud odlišné a podporuje znatelnou diferenciaci samohlásek* (Palková, 1994, s. 171).

Základní klasifikace samohlásek (krátkých a dlouhých jednoduchých) v češtině podle Palkové (1994, s. 171):

Podle polohy jazyka	Přední	Střední	Zadní
Vysoké	í i		u ú
Středové	é e		o ó
Nízké		a á	
Podle postavení rtů	Nezaokrouhlené		Zaokrouhlené

Tabulka 2 – Klasifikace českých souhlásek

Dvojhlásky neboli diftongy, označují spojení dvou samohlásek. Palková (1944, s. 172) uvádí, že *dvojhlásky jsou v češtině vždy klesavé a polohové*. Klesavé diftongy se vyznačují tím, že vrchol diftongu (neboli jádro) se nalézá na začátku a po něm následuje polovokál,

který je spíše redukovaný a nebývá vyslovován ve stejné kvalitě, ve které by byl vyslovován samostatně. Polohové diftongy jsou takové, kde je poměrně znatelný přechod mezi jádrem diftongu (jeho vrcholovou částí) a polovokálem.

2.1.2 Souhlásky

Druhou složku segmentální roviny tvoří souhlásky neboli konsonanty. Inventář českých souhlásek tvoří 31 hlásek. Artikulační podstatou souhlásek je šum, kterým se odlišují od samohlásek. *Platí to o konsonantech vlastních (šumových), v daleko menší míře však o malé skupině souhlásek tzv. sonorních (sonór, sonorantů). Jejich akustické spektrum vykazuje převážně prvky tónové (s periodickou strukturou) a tím se podobají vokálům* (Romportl, 1985, s. 63). Tyto sonorní souhlásky jsou však přiřazovány k souhláskám namísto k samohláskám z důvodu jejich tvoření a spojování s okolními hláskami.

Souhlásky jsou poměrně stabilní hlásky, které téměř nemění svou akustickou podobu ani svůj způsob artikulace v kombinaci s různými sousedními hláskami. Pro artikulační ústrojí také není typické vysoké svalové napětí při vyslovování souhlásek. Palková (1944, s. 208) podotýká, že ovlivnění souhlásky okolími hláskami způsobuje povětšinou spíše změnu samotné hlásky, než aby se projevila variabilita v její artikulační a akustické podobě. Také uvádí, že se v současné podobě českého jazyka běžně nevyskytuje aspirace (neboli přídech) ani palatalizace (neboli změkčování).

Artikulace souhlásek je v češtině určována místem a způsobem artikulace a dále také postavením měkkého patra a postavením hlasivek. *Z dalších, doprovodných modifikací má také u souhlásek význam postavení rtů, které sice hlásky nediferencuje, ovlivňuje však výsledný zvuk* (Palková, 1944, s. 208). U artikulace souhlásek lze určit tři artikulační fáze – počáteční fázi (intenzi), vrcholovou fázi (tenzi) a závěrečnou fázi (detenzi). Tyto tři fáze popisují celý proces artikulace, kdy se mluvidla z klidového stavu dostávají do artikulačního postavení typického pro danou souhlásku a následně poté opět zpátky do klidového stavu, který se následně stává počátečním stavem nadcházející hlásky.

Místo artikulace rozděluje podle Palkové (1944, s. 209) souhlásky na retné neboli labiální (bilabiální a labiodentální), dásňové neboli alveolární (přední a zádní), patrové (palatální a velární neboli tvrdo-patrové a měkko-patrové) a hrtanové (laryngální). Ve všech kategoriích místa artikulace je možné souhlásky také rozdělovat na znělé a neznělé. Podle způsobu

artikulace dělí Palková (1944, s. 209) souhlásky na závěrové neboli okluzivy (nosní a ústní), polozávěrové neboli semiokluzivy a úžinové neboli konstriktivy (střední, kmitavé, bokové a aproximativní).

2.2 Segmentální rovina francouzského jazyka

Segmentální rovina francouzského jazyka se kvantitou i kvalitou hlásek od češtiny ve velké míře odlišuje. Systém francouzských samohlásek je ve francouzštině mnohem početnější, a naopak systém souhlásek je o něco méně obsáhlý. Také to nejsou pouze samohlásky a souhlásky, které ve francouzštině tvoří celý hláskový systém. Polosouhlásky (někdy také nazývané polosamohlásky) tvoří třetí samostatnou skupinu hlásek, ve které se nacházejí hlásky (jak už jejich název naznačuje) na pomezí samohlásek a souhlásek.

2.2.1 Samohlásky

V inventáři francouzských samohlásek je k nalezení 16 samohlásek. Ačkoli toto číslo bývalo v minulosti také některými vědci zpochybňované – Carton (1974, s. 62) například uvádí, že G. Gougenheim (1935) měl za to, že je ve francouzském inventáři samohlásek 144 samohlásek, protože v každé samohlásce viděl jistou dualitu – že každá samohláska může být např. jak otevřená, tak také zavřená nebo přízvučná a nepřízvučná. V této bakalářské práci budeme pracovat se standartním schématem 16 francouzských samohlásek. Nicméně v současné době je již ve francouzském jazyce k nalezení spíše 14 samohlásek, jelikož používání zadního [ɑ] a nosového zaokrouhleného [œ̃] již velmi oslabuje (Dohalská, 2017, s. 72).

I v tomto počtu je to oproti českému jazyku značně početnější skupina. Francouzština má mnohem větší zastoupení samohlásek předních zaokrouhlených a také disponuje kategorií nosových samohlásek, které se v češtině nevyskytují. Ve francouzském jazyce je také kladen poměrně velký důraz na přesnější vyslovování samohlásek a na jejich napjatost. Je to jeden z dalších faktorů, kvůli kterému bývá francouzština mnohými označována za obtížný jazyk (Dohalská, 2017, s. 71).

Francouzské samohlásky se dělí na ústní/nosové, přední/zadní, otevřené/zavřené a zaokrouhlené/nezaokrouhlené. Při artikulaci francouzských samohlásek hrají velmi

důležitou roli rty a jejich činnost. U nosových samohlásek je pak také nutné plně zapojit nosní dutinu (Dohalská, 2017, s. 72-74).

Ucelený přehled francouzských samohlásek (Dohalská, 2017, s. 74):

Samohlásky				
		přední		zadní
		nezaokrouhlené	zaokrouhlené	zaokrouhlené
ústní	zavřené	[i]	[y]	[u]
	polozavřené	[e]	[ø]	[o]
	neutrální		[ə]	
	polootevřené	[ɛ]	[œ]	[ɔ]
	otevřené	[a]		[ɑ]
nosové		[ɛ̃]	[œ̃]	[õ]
				[ɑ̃]

Tabulka 3 – Přehled francouzských samohlásek

Pro výslovnost všech francouzských samohlásek po pauze je charakteristický měkký hlasový začátek (Dohalská, 2017, s. 75). Pokud není měkký hlasový začátek respektován, může to zasahovat do rytmického členění a pro rodilé mluvčí to může působit nepřirozeně až rušivě. Naopak délka samohlásek nehraje již moc velkou roli a menší rozdíly v délce vyslovovaných samohlásek nemění význam slova, jako tomu je například v češtině. Přesto však nelze délku francouzských samohlásek opomíjet. *Kvantitu vokálů musíme v současné francouzštině respektovat především proto, že nesprávné dodržování délek narušuje rytmický průběh vět, a tím i celé promluvy. Francouzské samohlásky mohou být dlouhé pouze v postavení přízvučném. V nepřízvučných slabikách jsou samohlásky krátké, nanejvýš polodlouhé* (Dohalská, 2017, s. 75). Delší samohlásky se dále také vyskytují před dloužícími souhláskami.

2.2.2 Polosouhlásky / Polosamohlásky

Ve francouzštině se lze setkat se třemi polosouhláskami, někdy označovanými za polosamohlásky. I ve francouzském jazyce se označují jako „semi-voyelles“ nebo „demi-voyelles“ a někdy naopak jako „semi-consonnes“ nebo „demi-consonnes“. V dnešní době však převládá označení polosouhlásky – tedy „semi-consonnes“ či „demi-consonnes“. Toto

pojmenování vyplývá z vlastností těchto tří hlásek. Jsou to hlásky, které si do jisté míry zachovávají témbr příbuzných samohlásek, ale netvoří jádro slabiky. Proto není možné je za samohlásky považovat, jelikož mají vlastnosti samohlásek i souhlásek, a tak představují jakýsi přechod mezi těmito dvěma skupinami hlásek (Dohalská, 2017, s. 128).

Polosouhlásky [j], [w] a [ɥ] často působí českým mluvčím potíže (v percepci i produkci), jelikož [w] a [ɥ] se v češtině nevyskytují, dokonce ani žádné podobné hlásky nelze v českém hláskovém inventáři nalézt. Další vlastnost polosouhlásek, která dělá českým mluvčím problém je, že se polosouhlásky nesmí dělit do více slabik. Pokud mluvčí nerespektuje toto pravidlo a nevysloví polosouhlásku v rámci jedné slabiky, nepodaří se mu polosouhlásku správně vyslovit a zároveň poruší správné rytmické členění francouzštiny (Dohalská, 2017, s. 128).

Polosouhláska [j] se podobá příbuzné samohlásce [i] (přední, vysoké), je ovšem zavřenější. Polosouhláska [ɥ] je podobná přednímu vysokému labializovanému [y] a polosouhláska [w] má podobné rysy jako zadní vysoké labializované [u]. Všechny tři konsonanty jsou však kratší než jejich příbuzné samohlásky a plynule navazují na nadcházející hlásku, se kterou se také těsně pojí v jedné slabice (Dohalská, 2017, s. 128-130).

2.2.3 Souhlásky

Při porovnání francouzského systému souhlásek se systémem českým, *francouzský konsonantický systém není tak bohatý jako konsonantický systém češtiny* (Dohalská, 2017, s. 135). Je tomu hlavně z toho důvodu, že český jazyk disponuje mnohými konsonanty, které se ve francouzském jazyce vyskytují pouze například jako poziční varianty jiných hlásek (ť, ď) nebo se ve francouzštině nevyskytují vůbec (c, č, x, ř) (Dohalská, 2017, s. 135).

Níže pro přehled jedna z variant tabulek s rozdělením francouzských souhlásek (Blanche-Benveniste, 2010)[2]:

	Labiály	Labio-dentály	Dentály	Alveoláry	Alveo-palatály	Veláry	Uvuláry
Okluzivy							

[2] Vlastní překlad

neznělé znělé	p b	t d	k g	
Nosní	m	n		
Frikativy neznělé znělé	f v	s z	ʃ ʒ	
Likvidy		l		r

Tabulka 4 – Francouzské souhlásky

Dalším rozdílem oproti českým konsonantům je, že *všechny francouzské souhlásky se vyslovují s větší napjatostí a přesností než souhlásky české* (Dohalská, 2017, s. 137). Ačkoliv zvuková kvalita samostatných francouzských konsonantů není moc odlišná od konsonantů českých, je poté naopak dosti odlišné hláskové okolí, ve kterém se francouzské souhlásky nacházejí, a právě to je důvodem pro citelné rozdíly mezi francouzskými a českými konsonanty v mluveném projevu (Dohalská, 2017, s. 137).

Francouzské souhlásky nesmí nikdy samy o sobě tvořit slabiku bez samohlásky či polokonsonantu. Tedy *žádná souhláska ve francouzštině nemůže být slabikotvorná* (Dohalská, 2017, s. 135), tak jako například v českém jazyce. Pokud by toto pravidlo bylo porušeno, došlo by k narušení celkové zvukové stránky promluvy.

2.3 Kontrastivní srovnání segmentální roviny českého a francouzského jazyka

Pro shrnutí kontrastu mezi českou a francouzskou segmentální rovinou slouží tato krátká podkapitola. Jedná se o shrnutí předchozích podkapitol o české a francouzské segmentální rovině pro vytvoření uceleného přehledu.

V českém jazyce nalezneme 39 fonému, z nich 13 jsou samohlásky (10) a diftongy (3) a 26 je souhlásek. Francouzský hláskový systém je oproti češtině rozšířen ještě o skupinu polosouhlásek (3). Soubor samohlásek je ve francouzštině oproti češtině početnější, skládá se z 16 samohlásek. Francouzské samohlásky se od českých také odlišují tím, že mezi nimi

lze nalézt samohlásky nosové, které se v češtině nevyskytují. Otevřenost je velmi významným faktorem u francouzských samohlásek, u samohlásek českých naopak nehraje natolik významnou roli. Ve francouzském jazyce je také kladen větší důraz na precizní artikulaci a napjatost. V českém jazyce pak představuje rozlišující faktor délka samohlásek, která má ve francouzském jazyce mnohem menší roli.

Naopak soubor souhlásek je ve francouzském jazyce o něco méně početný než v jazyce českém. Podobně jako u samohlásek, také u francouzských souhlásek představuje významný faktor přesná artikulace a napjatost. Co oba jazyky také odlišuje je, že v každém z jazyků obklopuje souhlásky jiné hláskové okolí, a proto jsou patrné rozdíly mezi francouzskými a českými souhláskami, ačkoliv mají samy o sobě poměrně podobnou zvukovou kvalitu.

3 Suprasegmentální rovina českého a francouzského jazyka

Jak již napovídá název „suprasegmentální“ (latinská předpona *supra* – nad), do této jazykové roviny patří jevy, které se vyskytují na úrovni vyšší, než je samotný segment, samotná hláska. *Nemají lineární charakter a jejich nositelem je až jazykově uspořádaný řetězec segmentálních fonémů – slabika, slovo, výpověď. Nazývají se proto suprasegmentální* (Krčmová, 2009, s. 117).

Palková (1994, s. 151) uvádí pro popis segmentální roviny jazyka vhodné rozdělení na segmenty jako základní pilíř. Pokud je segmentace vhodně zvolená, je pak možné pokračovat k souvislé analýze textu. Segmentální rovina je proto tedy jakýmsi základem a nepostradatelným výchozím bodem pro další složitější suprasegmentální analýzy.

3.1 Suprasegmentální rovina českého jazyka

Pro ucelený přehled se v rámci této podkapitoly o suprasegmentální rovině českého jazyka budeme zaměřovat na její hlavní složky – slabiku, rytmus, rytmickou skupinu, přízvuk a intonaci.

3.1.1 Slabika

V souvislosti se slabikou Palková (1994, s. 152) uvádí, že má každý jedinec silné intuitivní povědomí o slabikách svého mateřského jazyka a dovede slova rozdělovat do slabik poměrně jednoduše. Rozdělování slov na slabiky se učí již malé děti v první třídě na základní škole, někdy možná již ještě mladší jedinci v mateřských školách. Slabičné dělení je tedy ukotvováno intenzivně ve velmi nízkém věku. Dětské říkanky a podobné pomůcky pro naučení slabičného dělení pomáhají kultivovat jedincův cit pro rozlišování slabik v jeho rodném jazyce. To vše napomáhá k ukotvení jedincova povědomí o slabikách v jeho mateřském jazyce. Nicméně každý jazyk nerozděluje slova na slabiky stejným způsobem a *exaktní popisná definice slabiky vhodná pro všechny jazyky zatím neexistuje* (Palková, 1994, s. 152). Avšak poměrně obecnou definici slabiky uvádí například Romportl (1985, s. 108), který charakterizuje slabiku jako nejmenší jednotku řeči, *v níž dochází k tak těsnému spojení jejích složek, že při rozčlenění proudu řeči nejsme schopni rozdělit jej do úseků menších, aniž porušíme vazbu, umožňující ještě řeči rozumět* (Romportl, 1985, s. 108).

Jako charakteristické artikulační a akustické vlastnosti slabiky uvádí Krčmová (2009, s. 36) v první řadě fonaci neboli vytváření zvuku, díky čemuž se slabika stává jedním z důležitých aspektů prozódie a nositelem zvukových vlastností promluvy. Fonace je tedy akustickou podstatou slabiky. Za artikulační vlastnost slabiky je označován přechod od striktury k apertuře neboli od sevření k uvolnění mluvidel. *Striktura je charakteristickou vlastností pro konsonanty, proto je pro slabiku velmi obvyklý konsonantický začátek. Tvoří ho jeden nebo více konsonantů (podle zvyklostí jednotlivých jazyků)* (Krčmová, 2009, s. 36).

Pro český jazyk je akustická podstata slabiky důležitá. *Slabika je v češtině jednotkou především zvukovou, k znakovým jednotkám má vždy jen zprostředkovaný vztah. Morfém může mít více slabik, může však být tvořen i neslabičným fonémem* (Palková, 1994, s. 269).

3.1.2 Rytmus a rytmická skupina

Rytmus je jednou ze složek, které dodávají souvislé promluvě jistou dynamičnost, a řeč proto není monotónní. *Velmi obecně lze říci, že rytmus je vždy založen na nějaké formě periodicity. Zdá se, že předpokladem pro vznik rytmu na bázi řečového materiálu je segmentace a opakování schémat* (Palková, 1994, s. 285). Čeština patří do kategorie jazyků, které fungují na slabičném principu mluvního rytmu, a proto je v českém jazyce významný počet slabik v rytmických jednotkách, který dodává dojem podobnosti (Palková, 1994, s. 285-286).

Pro ucelený přehled o rytmu popisuje Palková (1994, s. 285-287) také metrickou stopu a přízvukový takt. *Metrická stopa je základní stavební jednotka při zobrazování metrických schémat, která mohou tvořit podklad pro záměrnou rytmickou organizaci jazykového textu* (Palková, 1994, s. 286). Jak je tedy patrné, s pojmem „metrická stopa“ je nejčastěji možné se setkat v literatuře. Nicméně i ve fonetice hraje metrická stopa svou roli právě jako součást rytmu. Přízvukový takt označuje Palková (1994, s. 286) jako elementární jednotku řečového rytmu a uvádí, že se jedná o jednotku na úrovni samotného slova a nese hlavní slovní přízvuk (Palková, 1994, s. 277).

3.1.3 Přízvuk

Přízvukem se většinou rozumí různý stupeň síly, s níž se vyslovují jednotlivé slabiky (nebo hlásky) (Daneš, 1957, s. 21). Palková (1994, s. 156) zmiňuje, že podobně jako u slabiky, i přízvuk je u rodilých mluvčích poměrně intuitivní záležitostí. Jako příklad uvádí, že téměř

každý člověk si zpravidla povšimne chyb ve výslovnosti cizince, ať už je tento člověk lingvista, nebo ne. Přízvuk mají mluvčí ve svém rodném jazyce zautomatizovaný a je pro ně tak lehké rozeznat odchylky u výslovnosti cizinců.

Umístění přízvuku ve slově se v různých jazycích liší. V jazycích s tzv. pevným (stálým) přízvukem má přízvučná slabika konstantní vztah k některé stavební vlastnosti slova, nejčastěji k hranici (Palková, 1994, s. 157). Český i francouzský jazyk patří oba právě do této kategorie jazyků s pevným přízvukem. Avšak zatímco český jazyk má přízvuk na první slabice slova, francouzský jazyk váže přízvuk na poslední slabiku rytmického celku. Mezi češtinou a francouzštinou lze tak na přízvuku zřetelně poznat kontrast, který může u českých studentů francouzštiny i francouzských studentů češtiny představovat cizí prvek v jejich promluvě a který ihned naznačí, že daný mluvčí je cizinec. Na rozdíl od češtiny a francouzštiny je v jazycích s volným (pohyblivým) přízvukem, například v anglickém jazyce, umisťován přízvuk na různé pozice ve slově a řadí se k vlastnostem daného slova. (Palková, 1994, s. 157).

Je možné setkat se také s pojmem „vedlejší přízvuk“. *Vedlejším přízvukem se míní zvýraznění některé další slabiky uvnitř slova. Předpokládá se, že v češtině stojí na třetí slabice, obecně pak na každé liché slabice slova* (Palková, 1994, s. 287).

3.1.4 Intonace

Pro tuto bakalářskou práci je ovšem intonace stěžejním prozodickým jevem a hlavním bodem zájmu. Intonace představuje velmi významnou složku prozódie a patří také k nejstarším pojmům v této oblasti fonetiky. Ve všech světových jazycích slouží intonace k vyjádření určitých syntaktických či gramatických funkcí. (Palková, 1994, s. 160). *Základem intonace je průběh výšky tónu ve větě nebo její části, tj. melodické změny hlasu, které uživatel jazyka hodnotí jako součást výpovědi (nebo její části)* (Palková, 1994, s. 160). Větná intonace je komplexní jev, který závisí na sledu slabik a jejich jader. Pojem „intonační centrum“ označuje slabiku, která je přízvučná v jádru výpovědi nebo výpovědního úseku a je tedy pro intonační průběh výpovědi velmi podstatná (Krčmová, 2009, s. 101).

Větná intonace bývá také označována jako „melodická modulace“, protože je u ní velmi podstatná změna ve výšce hlasu (Krčmová, 2009, s. 101). Pojem „melodie“ se sám o sobě ovšem mnohdy od pojmu „intonace“ odlišuje. Intonace bývá označována za jakýsi

„percepční základ“ a je považována za komplexní kvalitu výpovědi, naopak *termínem melodie se označuje výhradně průběh výšky základního tónu* (Palková, 1994, s. 161). Jedná se ovšem o velmi úzce spojené, prolínající se a mnohdy také zaměňované termíny. Například Daneš (1957) používá spíše termín melodie pro popis celé intonace, ačkoliv uznává, že u jiných odborníků se tyto dva pojmy odlišují, přičemž pojem melodie bývá užíván v užším slova smyslu a pojem intonace naopak v širším.

Čeština patří k jazykům, v nichž má věta také stabilní zvukovou charakteristiku a představuje zvukovou jednotku. Rozhodující zvukovou jednotkou je průběh melodie (Palková, 1994, s. 306). Intonace a zvukový průběh výpovědí byl již v minulosti v češtině mnohokrát rozpracován. Jak zmiňuje Palková (1994, s. 306), hojně se tímto tématem zabýval František Daneš (zejm. 1957) a Milan Romportl (zejm. 1951 a 1973). Daneš a Romportl se shodují ve většině hlavních poznatků, nicméně lze v jejich pracích nalézt drobné odlišnosti – například terminologické. V Danešově práci je možné se setkat s termínem „intonační kadence“ a v Romportlově práci s termínem „melodém“. Oba tyto termíny však poukazují na to stejné – funkční melodické schéma (Palková, 1994, s. 306-307). Pro potřeby této bakalářské práce bude pro přehlednost využíván pouze jeden z těchto termínů a tím je intonační kadence, případně termín „intonace“, jelikož ve francouzském jazyce se využívá také termín „intonace,“ který je méně odlišný od pojmu „intonační kadence“ než od pojmu „melodém“.

Palková (1994, s. 307-310) uvádí tři základní intonační kadence v češtině – ukončující klesavá intonace, ukončující stoupavá intonace a neukončující intonace. Nejběžnější intonační kadencí v češtině je ukončující klesavá intonace, která se vyskytuje běžně u oznamovacích a rozkazovacích vět, ale také u doplňovacích otázek. U zjišťovacích otázek, které mají v českém jazyce gramatickou stavbu totožnou s oznamovacími větami, se v češtině používá ukončující stoupavá intonace, a slouží tak jako rozlišující prostředek pro odlišení oznamovacích vět a zjišťovacích otázek v mluveném projevu. Poslední základní intonační kadencí českého jazyka je neukončující intonace, která slouží jako ukazatel neukončeného projevu – signalizuje, že výpověď bude ještě dále pokračovat. Jelikož se v češtině nejčastěji vyskytuje přízvuk na první slabice rytmického celku, tak na stejném místě ve výpovědním celku se nacházejí také výše zmíněné intonační kadence (Palková, 1994, s. 307-308).

3.2 Suprasegmentální rovina francouzského jazyka

Suprasegmentální rovina francouzského jazyka je podobně jako rovina segmentální také velice odlišná od suprasegmentální roviny jazyka českého. Proto může být pro české studenty francouzštiny (nebo naopak) obtížné osvojení si správné výslovnosti. Ačkoli má každý jazyk svá vlastní pravidla, jisté obecné vlastnosti lze vztahovat na prozódii obecně, nezávisle na konkrétním jazyce.

Duběda (2012, s. 17) připisuje prozódii obecně tři hlavní funkce: distinktivní (paradigmatickou), fonosyntaktickou (syntagmatickou) a paralingvistickou. Distinktivní funkce slouží k rozlišení lingvistických jednotek střídajících se na stejné pozici, fonosyntaktická odlišuje hranice prozodických jednotek a určuje vzájemné vztahy mezi nimi a paralingvistická funkce dvě předchozí funkce doplňuje a dodává jim postojový, emocionální nebo interakční rozměr (Duběda, 2012, s. 17.)

Duběda (2012, s. 21) rozlišuje prozódii dále také na prozódii lexikální a postlexikální. *Některé prozodické informace jsou specifikované v lexiku – lexikální tóny v čínštině, nebo pozice přízvuku v angličtině. Ostatní prozodická pravidla se uplatňují na postlexikální úrovni a vyplývají z hierarchie domén: kolize přízvuku se řeší v rámci fonologického syntagmatu, začátky a konce intonačních jednotek mají hraniční tón, případně pauzu apod* (Duběda, 2012, s. 21).[3]

Duběda (2012, s. 21) tedy jako jeden z mála teoretiků věří, že v jazycích s pevným přízvukem, jakými jsou například čeština a francouzština, je přízvuk alespoň částečně určovaný lexikální rovinou, a to v důsledku rozdílné náchylnosti různých tříd slov k přízvuku.

3.2.1 Slabika

Co se týká slabiky, lze ve francouzském jazyce pozorovat do jisté míry přesnou artikulaci hlásek a slabik, nezávisle na jejich umístění v mluveném projevu. Naopak od jazyků, mezi které patří mimo jiné také angličtina, ve francouzském jazyce se dbá na artikulaci jak přízvučných, tak nepřízvučných slabik, a nedochází k systematické redukci slabik nepřízvučných (Dohalská, 2017, s. 189).

[3] Vlastní překlad

Na slabičné úrovni tak lze pozorovat časovou vyrovnanost (égalité syllabique), jíž se vymykají slabiky s finálním přízvukem – ty bývají prodlužovány (Dohalská, 2017, s. 189). Ačkoli není spojování více konsonantů v rámci jedné slabiky přirozené, lze se v určitých situacích setkat s obsáhlejšími slabikami, které se následně vysloví rychleji a dodrží se tím tak *dojem slabičné vyrovnanosti* (Dohalská, 2017, s. 189-199).

Jeden v největších rozdílů oproti české slabice je, že francouzská slabika se mnohdy nerovná slovu, jinak řečeno často přesahuje hranice slov. Je to jeden z důvodů, proč se pak francouzština může zdát například českým mluvčím velmi plynulá a melodická. Tento přesah hranice slova se stává tím, *že se finální konsonant jednoho slova spojuje s počátečním vokálem slova následujícího* (Dohalská, 2017, s. 190). Tento fenomén souvisí s dalším typickým charakteristickým rysem pro francouzský jazyk v rámci slabiky – tím, že ve francouzštině ve velké míře *převažují slabiky otevřené* (Dohalská, 2017, s. 190).

Jak již bylo zmíněno výše v podkapitolách o francouzských samohláskách a souhláskách, ve francouzštině je jádrem slabiky vždy pouze samohláska. Nelze se zde setkat se slabikotvornou souhláskou, jako je tomu například v češtině, kde se vyskytuje slabikotvorné *l* a *r* (Dohalská, 2017, s. 191). Aby k tomu nedocházelo, řešením bývá nejčastěji vložení *e caduc* mezi dva konsonanty – například při vyslovování *pour rien*, kde by se setkaly dva konsonanty r na hranici dvou slov (Blanche-Benveniste, 2010, s. 27).

E caduc (nazývané také *schwa, e muet* nebo třeba také *e intermittent*) hraje obrovskou roli ve slabičném dělení francouzského jazyka. Pokud mluvčí vyslovuje více *e caduc*, přidává tím vždy slabiky a jeho mluva tak obsahuje slabik mnohem více než promluva mluvčího, který *e caduc* nevyslovuje (Dohalská, 2017, s. 191). Francouzská slabika a slabičné dělení se tedy ve značné míře liší od slabiky a slabičného dělení českého jazyka. Slabičné dělení také ovlivňuje další podkapitolu fonetiky a fonologie, kterou je rytmus a rytmická skupina.

3.2.2 Rytmus a rytmická skupina

Dalším charakteristickým rysem francouzské promluvy je spojování slov do přirozených rytmických celků, rytmických skupin, které zároveň představují i celky významové (Dohalská, 2017, s. 192). Di Cristo (2016, s. 53) vidí rytmus kromě lingvistického fenoménu také jako součást lidského chování, jelikož velmi závisí na práci s dechem. Autor také zmiňuje, že tato

závislost na dechu znamená, že má rytmus cyklickou povahu a díky tomu je produkce řeči značně rytmická již sama o sobě.

Rytmická skupina představuje spojení slov, která ve zvukovém plánu tvoří určitý zvukový i myšlenkový celek. Rytmická skupina je též delimitována přízvukem, který je kladen na její poslední slabiku (Dohalská, 2017, s. 192-193). Rytmické skupiny mají v promluvě vlastní melodický průběh, *který musí harmonicky zapadat do vlastního melodického průběhu věty* (Dohalská, 2017, s. 193).

Téma rytmu a rytmické skupiny se tedy velmi úzce pojí s tématem následující podkapitoly – přízvukem. Nerespektování rytmických skupin ve francouzštině tak může negativně ovlivnit celou promluvu a francouzština daného mluvčího následně bude znít velice nepřirozeně, jelikož bude mluvčí špatně umisťovat přízvuk. Velmi výrazně se to může projevit například v řadě ustálených slovních spojení, které jsou ve francouzském jazyce poměrně častá a tvoří nedílný celek – jako například *arc-en-ciel*, *tire-bouchon* nebo *Moyen-Âge* (Dohalská, 2017, s. 194).

3.2.3 Přízvuk

Přízvuk je definován jako zvukové zdůraznění (prominence) některé slabiky oproti slabikám sousedním (Dohalská, 2017, s. 194). Jak bylo již zmíněno v podkapitole o českém přízvuku, francouzština (stejně jako čeština) patří mezi jazyky s pevným přízvukem, nikoliv volným, mezi které se řadí například angličtina. V předchozí podkapitole následně bylo zmíněno, že ve francouzštině stejně jako v češtině se přízvuk realizuje v rámci rytmické skupiny díky přízvučnosti některých slov (Duběda, 2012, s. 54). Rozdílem však je, že v českém jazyce se dává přízvuk na první slabiku a ve francouzském jazyce naopak na slabiku poslední. Tato odlišnost se pak často projevuje u českých studentů francouzského jazyka (a naopak), kdy mluvčí dávají přízvuk tak, jak jsou zvyklí v jejich mateřštině. Jedná se pak o jednu z nejvýraznějších výslovnostních chyb, podle kterých lze ihned poznat, že se nejedná o rodilého mluvčího.

U přízvuku lze rozlišovat funkce demarkační, kontrastivní a distinktivní. Tyto funkce *se podílí na hierarchizaci slabik daného rytmického úseku* (Dohalská, 2017, s. 195). Demarkační funkce je úzce spjatá s rytmickou skupinou – ve francouzštině se tedy jedná o melodické oddělení poslední slabiky (Dohalská, 2017, s. 195). Pomocí kontrastivní funkce

mluvčí *upozorňuje adresáta na podstatný, nejzávažnější fakt ve svém sdělení* (Dohalská, 2017, s. 195). V rámci kontrastivní funkce přízvuku lze také zmínit francouzský *accent d'insistance*, který se ve francouzštině stává pohyblivější a přibližuje se tak k flexibilitě germánských jazyků (Dubois, 2002, s. 4). Distinktivní funkce přízvuku se v promluvě objevuje v případě, kdy *zvýraznění jedné slabiky dá výpovědi jiný smysl. Distinktivní funkce přízvuku je svázána velmi těsně s celkovou intonací významově odlišných vět, které však mají stejnou gramatickou stavbu* (Dohalská, 2017, s. 196).

3.2.4 Intonace

V neposlední řadě opět hlavní téma této bakalářské práce, tedy intonace. Rossi (1999, str. 15-16) píše, že pojem intonace v podstatě označuje melodii věty jako nositele myšlenek a pocitů a také uvádí, že intonace je jakási souvislá linie, která je paralelní s řečí. *Říká se, že intonace, stejně jako celá prozódie (přízvuk, pauzy, melodie), hraje významnou roli. Protože intonace přispívá k významu výpovědí* (Léon, 1992, s. 7)[4]. Intonace je považována za ústřední složku řeči a jazyka, někteří lingvisté dokonce pojem intonace ztotožňují s pojmem prozódie, nicméně jedná se pouze o jednu (avšak velice podstatnou) součást prozódie jazyka (Di Cristo, 2016, s. 155).

Slovo intonace se vyvíjelo mnohá staletí. Například v roce 1372 se objevilo z latinského slova *intonare* a později v 17. století pojem *intonace* poukazoval na tóny mluvy v písních, což vedlo k tomu, že o století později se tento pojem začal vztahovat k tónům hlasu obecně (Martin, 2009, s. 12).

Intonace velmi úzce souvisí s předchozími dvěma podkapitolami – tedy s rytmem a přízvukem. *Jestliže přízvuk je jedním z hlavních činitelů vymezujících rytmickou skupinu, pak intonační vzorce hrají důležitou roli při delimitaci nadřazených prozodických jednotek, nazývaných intonační jednotky či promluvové úseky. Intonační jednotka může obsahovat jednu či více rytmických skupin* (Dohalská, 2017, s. 204).

Když mluvíme, čteme, dokonce i při tichém čtení, vnímáme jakousi hudební výšku, rytmickou a s kolísajícími tóny, která se váže ke každé slabice, ke každému výroku, ke každé větě

[4] Vlastní překlad

(Martin, 2009, s. 13)[5]. To vše je součástí intonace výpovědi a *co se obecněji váže na výskyt po sobě jdoucích slabik* (Martin, 2009, s. 13)[6]. Propojení intonace se slabikou je velice úzké. *Když pozorně posloucháme výrok, některé slabiky se nám zdají – když se na ně zaměříme – silnější, důraznější, někdy delší nebo modulovanější než jiné* (Martin, 2009, s. 14)[7]. Martin také zmiňuje, že tyto výraznější slabiky se nazývají *prominentní*. Nicméně aby mohla být slabika prominentní, musí být součástí výpovědi také jiné, neprominentní slabiky, aby byl zřetelný rozdíl (Martin, 2009, s. 14)[8].

Ve francouzštině odpovídá každé přízvučné slabice určitá změna melodické křivky – klesavá křivka (odpovídající nejčastěji významovému a syntaktickému ukončení) a stoupavá křivka (odpovídající neukončenému sdělení, ale také při ukončení tázavých a zvolacích jednotek s náznakem pochybnosti) (Dohalská, 2017, s. 204). *Francouzská věta je charakterizována z hlediska melodického průběhu jednou nebo více stoupajícími melodiemi různých výšek (za nimiž následuje či nenásleduje pauza) – na konci pak klesavou melodií, za níž zpravidla pauza nastává* (Dohalská, 2017, s. 204). Právě tato charakteristika francouzské intonace je základem a bodem zkoumání praktické části této bakalářské práce, jelikož v české větě se vyskytuje jiný intonační průběh.

Francouzské výslovnost je velmi precizní a podobně je tomu i u intonace, jelikož si francouzští mluvčí potrpí na změny melodie hlasu, a proto se mnohým cizincům francouzský jazyk tolik líbí a připadá jim velice melodický. Oproti francouzštině se tak český jazyk zdá v rámci intonace poměrně monotónní (Dohalská, 2015, s. 43)[9]. Intonace tak může být jedním z aspektů, které mohou cizinci způsobit nepříjemnosti v komunikaci s rodilým mluvčím. *Prozódie v cizím jazyce je produkována i vnímána podle určitých schémat: mluvčí implementuje prozodická schémata z mateřského jazyka; ta ale mohou být cizorodým prvkem a jako taková mohou znesnadňovat porozumění* (Dohalská, 2017, s. 211). Při percepci se pak může vyskytnout podobný jev – že si jedinec k danému schématu, které

[5] Vlastní překlad
[6] Vlastní překlad
[7] Vlastní překlad
[8] Vlastní překlad
[9] Vlastní překlad

vypozoruje u druhého, přiřadí schémata (stejná či podobná), které zná ze svého mateřského jazyka a může proto špatně pochopit cizincův projev (Dohalská, 2017, s. 211).

Intonaci lze analyzovat pomocí fonetických programů, vytvořených speciálně pro potřeby fonologických analýz. Dále v této bakalářské práci je využíván pro analýzu intonačního průběhu program *Praat*[10]. Tyto specializované programy dokáží mimo jiné zobrazit právě intonační křivku daného projevu, ze které lze určit, ve kterém úseku promluvy používá mluvčí klesavou či stoupavou intonaci. Při pohledu na intonační křivku je patrné, že se jedná o složitou křivku, která se skládá z častých vzestupů a poklesů frekvence a která je na některých místech také přerušována (Martin, 2009, s. 17). *Přerušení odpovídají absenci hodnot základní frekvence, a tedy i znělosti (kmitání hlasivek), alespoň pokud je měření spolehlivé, což není vždy, jelikož to závisí na podmínkách nahrávání* (Martin, 2009, s. 17).

3.3 Kontrastivní srovnání suprasegmentální roviny českého a francouzského jazyka

Pro shrnutí kontrastu mezi českou a francouzskou suprasegmentální rovinou slouží tato krátká podkapitola. Jedná se o shrnutí předchozích podkapitol o české a francouzské suprasegmentální rovině pro vytvoření uceleného přehledu. V přechozích kapitolách jsme suprasegmentální rovinu popisovali v rámci jejích hlavních složek – slabiky, rytmu a rytmické skupiny, přízvuku a intonace. Stejně budeme k rovině suprasegmentální přistupovat i v tomto shrnutí.

Slabika je pro český i francouzský jazyk podstatnou složkou prozódie, jelikož je nositelem zvukových vlastností promluvy. Ve francouzském jazyce se lze setkat s velmi přesnou artikulací hlásek a slabik, bez ohledu na jejich umístění. Francouzština se ve slabičném členění značně odlišuje od češtiny tím, že francouzská slabika mnohdy přesahuje hranice slov. Ve francouzštině také ve velké míře převažují otevřené slabiky. Počet slabik se dá ve francouzštině změnit častějším vyslovováním *e caduc* neboli *schwa*. V českém jazyce existují slabikotvorné konsonanty, které umožňují i konsonantům, aby i ony byly jádrem slabiky. Ve francouzském jazyce je ovšem jádrem slabiky vždy pouze samohláska.

[10] Ke stažení z: https://www.fon.hum.uva.nl/praat/

Rytmus má podobné rysy v českém i francouzském jazyce, jelikož je pro oba jazyky důležitý počet slabik v rytmických jednotkách, který následně poskytuje dojem pravidelnosti. Ve francouzštině je velmi důležité dbát na rytmické skupiny, například u ustálených slovních spojení, kde by cizí mluvčí mohl následně umístit špatně přízvuk.

Na přízvuku lze pozorovat zřetelný rozdíl českého a francouzského jazyka, ačkoli oba jazyky patří do skupiny jazyků s pevným přízvukem. Zatímco v českém jazyce se přízvuk dává na první slabiku, ve francouzském jazyce se přízvuk umisťuje až na slabiku poslední.

Ačkoli i v intonaci lze zpozorovat u některých výpovědí podobné intonační průběhy, rozdíl je patrný například v oznamovacích větách, čímž se budeme zabývat v následující praktické části této bakalářské práce – konkrétně oznamovací větou s výčtem. Zatímco v češtině se zpravila u souvětí (výčtu) používá polokadence s poměrně neutrálním tónovým průběhem, ve francouzštině se používá jedna či více stoupavých melodií. V obou jazycích by věta měla být zakončena klesavou melodií pro indikaci konce výpovědi.

4 Praktická část – analýza výslovnosti českých mluvčích se zaměřením na vybrané prvky prozódie

4.1 Zaměření praktické části

Jak bylo již zmíněno v úvodu i v teoretické části, hlavním bodem zájmu této bakalářské práce je intonace. Budeme se jí tedy zabývat také v praktické části. Konkrétně intonací českých mluvčích ve francouzské oznamovací větě s výčtem. Pro tuto bakalářskou práci jsem vybrala právě tuto část prozódie, jelikož je intonace její velice významnou součástí a ovlivňuje také například jak je mluvčí vnímán ostatními – zda je ihned vnímán jako cizinec, nebo zdali už je natolik zkušený, aby fakt, že je cizinec, zůstal bez povšimnutí.

Věta s výčtem byla použita z učebnice *Les 500 exercices de phonétique* (Hachette, 2019, s. 22). Cílem bylo zkoumat, do jaké míry se čeští mluvčí boudou držet českého intonačního průběhu věty s výčtem, nebo zda si budou vědomi toho, že ve francouzštině má tento typ věty jiný intonační průběh. *Francouzská věta je charakterizována z hlediska melodického průběhu jednou nebo více stoupajícími melodiemi různých výšek (za nimiž následuje či nenásleduje pauza) – na konci pak klesavou melodií, za níž zpravidla pauza nastává* (Dohalská, 2017, s. 204).

Pro komplexnost byla věta s výčtem rozdělena nejprve také na části, aby bylo možné pozorovat také to, zda by mluvčí vyslovili tyto části jinak jako samostatné celky a jinak jako součást výčtu. Takto byl intonační průběh zkoumán celkem u pěti jednotlivých vět, které byly nakonec spojeny právě do již zmíněné věty s výčtem, která byla použita z učebnice *Les 500 exercices de phonétique* (Hachette, 2019, s. 22, cvič. 17). Sledované tedy byly nejprve samostatné věty, zda mluvčí používají na konci každé věty ukončující klesavou intonaci. Následně bylo sledováno u oznamovací věty s výčtem, zda budou mluvčí používat intonace stoupající ukončené finální klesavou intonací, nebo zda budou francouzskou oznamovací větu s výčtem číst ovlivněni českým jazykem, tedy jestli před ukončením klesavou intonací použijí neukončující intonace – neboli polokadence, jak zmiňuje Krčmová (2009, s. 103), která může mít vícero podob, nicméně typicky se jedná o lehký pokles hlasu.

Je samozřejmé, že v analyzovaných nahrávkách je občas nutné brát ohled na podmínky mluvčího při pořizování nahrávky a také na styl promluvy mluvčího. Pokud to ovšem bylo možné, snažila jsem se já osobně i nahrávaní mluvčí přitěžující okolní podmínky eliminovat (např. prodlevy v nahrávce, rušivé elementy nahrávek apod.).

Pro srovnání s autentickým přednesem francouzského mluvčího byla také analyzována jedna nahrávka od rodilé mluvčí a jelikož k učebnici *Les 500 exercices de phonétique* (Hachette, 2010) existují také oficiální nahrávky, byla také tato modelová nahrávka (track 47) podrobena analýze.

4.2 Výběr mluvčích

Pro co nejvíce objektivní analýzu intonace byl velmi důležitý výběr mluvčích. Jako jednu z hlavních podmínek bylo stanoveno, že zkoumaní mluvčí nesmí mít splněný kurz fonetiky (například na vysoké škole), jelikož tito mluvčí by již měli mít více prohloubené znalosti z oblasti fonetiky a fonologie a výsledky by proto nebyly objektivní. Bylo žádoucí, aby výsledky analýzy poukazovaly na co nejběžnější skupinu českých mluvčích s různými úrovněmi znalostí francouzského jazyka a nebyly ovlivněny lidmi, kteří francouzský jazyk studují více do hloubky.

Dalším kritériem bylo vybrat do cílové skupiny pouze české mluvčí, a to z toho důvodu, že tato bakalářská práce kontrastivně srovnává právě fonetické systémy českého a francouzského jazyka. Analyzovat francouzštinu v produkci mluvčího jiného mateřského jazyka by proto nebylo relevantní pro potřeby této bakalářské práce. Z těchto českých mluvčích byli následně vybráni 3 mluvčí s francouzštinou na přibližné úrovni A1, 3 mluvčí na přibližné úrovni B1 a 3 pokročilejší mluvčí, kteří mají přibližnou úroveň francouzštiny B2 a výše.

Pro ještě větší komplexnost analýzy a také pro zajímavost byla navíc použila jedna nahrávku od rodilé mluvčí, která ovšem nevěděla, co přesně je cílem této práce. Proto se jedná pouze o její autentický projev, čímž byla zajištěna objektivita. Pro srovnání českých mluvčích a rodilé francouzské mluvčí byla jako model použita nahrávka z téže učebnice, ze které byla použita vzorová věta – tedy *Les 500 exercices de phonétique* (Hachette, 2010, s. 17, track

47), jelikož tato nahrávka byla přímo vytvořena pro ukázání správné francouzské intonace u této konkrétní věty.

Zakomponování autentické francouzské nahrávky od rodilé mluvčí do praktické části této bakalářské práce bylo důležité pro získání modelu reálného francouzského projevu u použité oznamovací věty s výčtem. Nahrávka vytvořená pro účely učebnic je také dobrým modelem, nicméně jelikož je speciálně nahraná pro tuto konkrétní větu, je pravděpodobné, že je intonace lehce nadsazená a zintenzivněná, aby byla řádně demonstrována a aby ji studenti, kteří budou učebnici využívat, opravdu zaregistrovali a mohli se pokusit intonační průběh napodobit.

4.3 Metoda a postup analýzy

V praktické části této bakalářské práce jsem pro potřeby analýzy nahrávek použila program *Praat*[11]. Jedná se o program volně dostupný ke stažení na internetu. Do tohoto programu, který je určený na fonetické analýzy, jsem nahrála všechny získané nahrávky a ujistila se, že jsou nahrávky použitelné a program je schopný je analyzovat. Vyskytly se i některé nahrávky, které nebyly pro tuto bakalářskou práci vhodné. Tyto nahrávky tedy byly vyřazeny.

U vyhovujících nahrávek jsem si zobrazila větnou intonaci každého mluvčího, jak u jednotlivých jednoduchých vět, tak také u cílové věty s výčtem. Zobrazenou větnou intonaci jsem si u každého mluvčího také uložila pro potřeby další analýzy a také pro potřeby této bakalářské práce. Analýza byla tedy nejprve provedena u každého mluvčího zvlášť, následně byly intonace jednotlivých mluvčích porovnány vždy v rámci jejich úrovně francouzského jazyka, a nakonec byly porovnány také intonace mezi různými skupinami s různými úrovněmi francouzského jazyka.

Hlavní bod zájmu a studovaná sekce intonačního průběhu byla změna intonace, vyskytující se vždy na koncích promlouvaného úseku – tedy nejprve intonace na konci pěti krátkých, jednoduchých, oznamovacích vět a následně v oznamovací větě s výčtem na koncích čtyřech celků (tedy vždy před čárkami) a následně také i na konci této delší věty. Oznamovací věta s výčtem představovala důležitější bod analýzy, jelikož právě u této věty byly očekávány

[11] Ke stažení z: https://www.fon.hum.uva.nl/praat/

odlišné intonační průběhy v českém a ve francouzském jazyce. U kratších, jednouchých oznamovacích vět by se u obou zkoumaných jazyků očekávala klesavá ukončující intonace.

Předpokladem pro mou analytickou práci bylo, že čeští mluvčí se budou převážně řídit českou intonací, na kterou jsou zvyklí ze své mateřštiny. Jelikož si vybraní čeští mluvčí neprošli žádným kurzem francouzské fonetiky, očekávala jsem, že toto číslo bude tvořit nadpoloviční většinu.

4.4 Analyzované věty

Jak již bylo zmíněno, jako podklad pro vzorovou větu k analýze byla věta z učebnice *Les 500 exercices de phonétique* (Hachette, 2010, s. 22, cvič. 17), která byla pro potřeby analýzy nejprve rozdělena do pěti samostatných krátkých vět (v analýze označovaných V1-V5):

V1 – *Elle dit que tout va bien.*

V2 – *Elle dit qu'il fait beau.*

V3 – *Elle dit que le pays est magnifique.*

V4 – *Elle dit que les gens sont aimables.*

V5 – *Elle dit que la cuisine est bonne.*

Po přečtení samostatných vět byla analyzována celá oznamovací věta s výčtem tak, jak je uvedena v učebnici *Les 500 exercices de phonétique* (Hachette, 2010, s. 22, cvič. 17):

Elle dit que tout va bien, qu'il fait beau, que le pays est magnifique, que les gens sont aimables, que la cuisine est bonne.

4.5 Analýza

4.5.1 Úroveň francouzského jazyka A1

Mluvčí č. 1 – A1.1

Mluvčí č. 1 z úrovně A1 měla v podstatě ve všech krátkých větách standartní ukončovací klesavou intonaci. V prvních třech samostatných krátkých větách je tato klesavá intonace velice pěkně zřetelná:

Elle dit que tout va bien. *Elle dit qu'il fait beau.* *Elle dit que le pays est magnifique.*

Obrázek 1 – Mluvčí A1.1 – V1-V3

U dvou posledních krátkých vět je stále vidět tendence k ukončující klesavé intonaci, nicméně na křivce, kterou nám vytvořil fonetický program *Praat*, je patrné, že ke konci obou těchto vět intonace mluvčí znatelně poklesne. Při poslechu nahrávky se to u V4 zdá být tím, že slovíčko *aimables* se zdá být pro tuto mluvčí poměrně složité na výslovnost. Je možné, že s tímto slovíčkem není dosti seznámená, a proto je v jejím hlase patrná nejistota na konci čtvrté věty.

Elle dit que les gens sont aimables. *Elle dit que la cuisine est bonne.*

Obrázek 2 – Mluvčí A1.1 – V4 + V5

Ve větě s výčtem je zajímavé, že ačkoliv mluvčí č. 1 nemá vysokou úroveň francouzského jazyka a její znalosti v oblasti francouzské fonetiky proto pravděpodobně nebudou velké, použila ve zkoumané oznamovací větě s výčtem čtyřikrát intonaci stoupavou, a nakonec výčet ukončila intonací klesavou. Použila tedy správnou intonaci – takovou, která by standartně v této větě ve francouzském jazyce byla použita.

Obrázek 3 – Mluvčí A1.1 – celá věta s výčtem

Mluvčí č. 2 – A1.2

Mluvčí č. 2 ve skupině A1 v prvních 4 samostatných větách měla intonaci stoupavou, což není standartní průběh intonace pro obyčejnou oznamovací větu, ani ve francouzském, ani v českém jazyce. Mluvčí č. 2 používala intonaci takovou, jaká by se standartně použila ve francouzštině v souvětí nebo ve větě s výčtem. Zdá se, že si mluvčí již v hlavě těchto pět vět pospojovala do jedné celé věty, kterou nicméně měla tímto způsobem číst až později. Pokud by u V5 nepoužila ukončující klesavou intonaci, dalo by se spekulovat, zda mluvčí nepoužívá tuto stoupavou intonaci běžně (i v češtině) u oznamovacích vět. Nicméně mluvčí č. 2 u poslední věty ukončující klesavou intonaci použila, a proto se domnívám, že při běžné mluvě používá pro signalizaci dokončeného úseku promluvy (tedy například u oznamovacích vět) intonaci klesavou, jak je běžné v češtině i ve francouzštině a že při pořizování této nahrávky byla ovlivněna tím, že viděla že má nejprve přečíst 5 vět, které si tím pádem spojila do jednoho celku a klesavou ukončující intonaci použila tedy až na konci.

Elle dit que tout va bien. *Elle dit qu'il fait beau.* *Elle dit que le pays est magnifique.*

Obrázek 4 – Mluvčí A1.2 – V1-V3

Elle dit que les gens sont aimables. *Elle dit que la cuisine est bonne.*

Obrázek 5 – Mluvčí A1.2 – V4 + V5

Jelikož, jak bylo již zmíněno, použila mluvčí č. 2 stoupavou intonaci již u prvních čtyř samostatných vět a klesavou intonaci až u věty poslední, není proto překvapující, že mluvčí použila stejné schéma i u oznamovací věty s výčtem. Opět je ale zajímavé, že ačkoliv se

jedná o začátečníka ve francouzském jazyce, používá mluvčí standartní francouzskou intonaci pro tento typ věty, stejně jako tomu bylo u mluvčí č. 1.

Obrázek 6 – Mluvčí A1.2 – celá věta s výčtem

Mluvčí č. 3 – A1.3

Mluvčí č. 3 na úrovni A1 vykazovala podobné intonační průběhy vět jako mluvčí č. 2. Opět je možné pozorovat převážně stoupavou intonaci již u jednotlivých krátkých oznamovacích vět. Intonace ukončující klesavá se znovu objevuje až u poslední, páté věty.

U věty třetí (V3) a páté (V5) se stoupavá intonace zdá být alespoň částečně s nádechem otázky. Vypadá to, že u těchto vět si mluvčí možná nebyla jistá svou francouzštinou a slovy, která měla číst.

Elle dit que tout va bien. *Elle dit qu'il fait beau.* *Elle dit que le pays est magnifique.*

Obrázek 7 – Mluvčí A1.3 – V1—V3

Elle dit que les gens sont aimables. *Elle dit que la cuisine est bonne.*

Obrázek 8 – Mluvčí A1.3 – V4 + V5

Ve větě s výčtem i tato třetí mluvčí skupiny A1 používala čtyři stoupavé intonace zakončené jednou intonací klesavou. Jediná odchylka v této větě s výčtem byla ta, že ve čtvrté části výčtu stoupla intonace o něco méně než u ostatních částí.

Obrázek 9 – Mluvčí A1.3 – celá věta s výčtem

4.5.2 Úroveň francouzského jazyka B1

Mluvčí č. 1 – B1.1

Mluvčí č. 1 na úrovni B1 používala u jednotlivých krátkých vět ukončující klesavou intonaci. Řídila se tedy standartní intonací pro oznamovací věty v obou zkoumaných jazycích. Při poslechu je patrné, že mluvčí na této úrovni si je již jistější ve výslovnosti než mluvčí na úrovni A1. Může to být jedním z důvodů, proč se v této nahrávce neobjevuje stoupavá intonace na konci věty, která by mimo jiné mohla značit nejistotu.

Elle dit que tout va bien. *Elle dit qu'il fait beau.* *Elle dit que le pays est magnifique.*

Obrázek 10 – Mluvčí B1.1 – V1-V3

Elle dit que les gens sont aimables. *Elle dit que la cuisine est bonne.*

Obrázek 11 – Mluvčí B1.1 – V4 + V5

V oznamovací větě s výčtem použila mluvčí č. 1 úrovně B1 čtyři stoupavé intonace a jednu intonaci ukončující klesavou. Mluvčí se tak řídila standartním intonačním průběhem této věty pro francouzský jazyk a nepoužívala polokadenci typickou pro jazyk český.

Obrázek 12 – Mluvčí B1.1 – celá věta s výčtem

Mluvčí č. 2 – B1.2

Ačkoli nahrávka mluvčí č. 2 ve skupině B1 byla nahrána v lehce rušném prostředí, byla intonace z nahrávky zřetelná. Také program *Praat* neměl problém s analýzou nahrávky. Mluvčí používala u kratších vět standartní ukončující klesavou intonaci. Ačkoli je v hlase mluvčí poznat možná lehký ostych z nahrávání, nezměnilo to nic na jejím použití klesavé ukončující intonace.

Elle dit que tout va bien. *Elle dit qu'il fait beau.* *Elle dit que le pays est magnifique.*

Obrázek 13 – Mluvčí B1.2 – V1-V3

Elle dit que les gens sont aimables. *Elle dit que la cuisine est bonne.*

Obrázek 14 – Mluvčí B1.2 – V4 + V5

V oznamovací větě s výčtem mluvčí č. 3 použila také standartní výslovnost pro francouzský jazyk. Nebyla tedy ovlivněna češtinou a intonaci ve větě použila tak, jak by standartně měla být použita v tomto typu věty ve francouzštině.

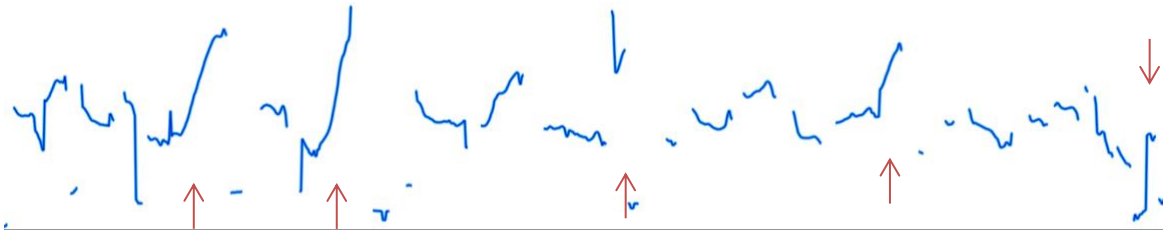

Obrázek 15 – Mluvčí B1.2 – celá věta s výčtem

Mluvčí č. 3 – B1.3

Poslední mluvčí ve skupině mluvčích s úrovní francouzštiny B1 poskytla velice hezky namluvenou nahrávku, která ukazuje intonaci bez odchylek způsobených jakýmikoliv rušivými okolními elementy. Mluvčí četla krátké oznamovací věty s běžnou klesavou intonací na konci. Nevyskytla se zde tedy žádná odchylka od standartní české, ani francouzské výslovnosti oznamovacích vět.

Elle dit que tout va bien.

Elle dit qu'il fait beau.

Elle dit que le pays est magnifique.

Obrázek 16 – Mluvčí B1.3 – V1-V3

Elle dit que les gens sont aimables.

Elle dit que la cuisine est bonne.

Obrázek 17 – Mluvčí B1.3 – V4 + V5

U oznamovací věty s výčtem je z analýzy vytvořené programem *Praat* velice zřetelný intonační průběh, který je typický pro francouzský jazyk u této věty. Ani třetí mluvčí ve skupině B1 se nedržela českých intonačních zvyků a při čtení francouzské věty s výčtem použila standartní francouzskou intonaci.

Obrázek 18 – Mluvčí B1.3 – celá věta s výčtem

4.5.3 Pokročilá úroveň francouzského jazyka

Mluvčí č. 1 – P1

První mluvčí ze skupiny pokročilých nevykazovala velmi výraznou stoupavou ani klesavou intonaci na konci prvních třech krátkých vět (V1, V2 a V3). Intonace se u těchto tří vět držela na konci na poměrně stejné úrovni, nicméně i přesto bych ji charakterizovala spíše jako klesavou. U posledních dvou kratších vět (V4 a V5) lze na konci každé věty zaznamenat již více zřetelnou klesavou intonaci. Intonační průběh u kratších vět bych proto považovala za standartní pro český i francouzský jazyk.

Elle dit que tout va bien. *Elle dit qu'il fait beau.* *Elle dit que le pays est magnifique.*

Obrázek 19 – Mluvčí P1 – V1-V3

Elle dit que les gens sont aimables. *Elle dit que la cuisine est bonne.*

Obrázek 20 – Mluvčí P1 – V4 + V5

U věty s výčtem mluvčí využila standartní francouzské schéma pro tento typ věty. Mluvčí větu přečetla se čtyřmi stoupajícími intonacemi a jednou ukončující klesavou intonací.

Obrázek 21 – Mluvčí P1 – celá věta s výčtem

Mluvčí č. 2 – P2

Druhá mluvčí ve skupině pokročilých používala u krátkých vět povětšinou standartní klesavou intonaci, avšak u první (V1) a čtvrté věty (V4) se u ní před koncem věty objevuje pokles a následná stoupavá intonace, která ovšem díky předchozímu poklesu končí na frekvenci, ve které se pohybuje většina čtené věty.

Elle dit que tout va bien. *Elle dit qu'il fait beau.* *Elle dit que le pays est magnifique.*

Obrázek 22 – Mluvčí P2 – V1-V3

Elle dit que les gens sont aimables. *Elle dit que la cuisine est bonne.*

Obrázek 23 – Mluvčí P2 – V4 + V5

Po analýzách všech předchozích mluvčích na těchto nižších úrovních francouzského jazyka je překvapivé, že první ze zkoumaných mluvčích, který se neřídí při čtení věty s výčtem standartními francouzskými intonačními zvyklostmi, a který se drží spíše českých intonačních standardů, je mluvčí s pokročilejší úrovní francouzštiny. Druhá pokročilá mluvčí používá tři klesavé intonace, následně jednu stoupavou, a nakonec opět klesavou intonaci, která klesne na nejnižší frekvenci v této větě. Zajímavé také je, že se mluvčí rozhodla do věty vložit před koncem jednu stoupavou intonaci. Očekávala bych, že když začala využívat klesavou intonaci již na začátku, bude tomu tak po celý průběh věty.

Obrázek 24 – Mluvčí P2 – celá věta s výčtem

Mluvčí č. 3 – P3

Poslední mluvčí úrovně pokročilých použila nestandartní intonaci pro běžnou oznamovací větu. Ve většině krátkých vět (ve všech větách až na větu první – V1) použila stoupavou intonaci.

Elle dit que tout va bien. *Elle dit qu'il fait beau.* *Elle dit que le pays est magnifique.*

Obrázek 25 – Mluvčí P3 – V1-V3

Elle dit que les gens sont aimables. *Elle dit que la cuisine est bonne.*

Obrázek 26 – Mluvčí P3 – V4 + V5

Ve větě s výčtem se u třetí mluvčí skupiny pokročilých také (podobně jako u předchozí pokročilé mluvčí) objevila odchylka od standartního francouzského intonačního průběhu. Mluvčí použila nejprve jednu klesavou intonaci, následně tři stoupavé, a nakonec opět jednu klesavou intonaci. Podobně jako u předchozí mluvčí je udivující, proč mluvčí zvolila nejprve jednu klesavou intonaci, když následně pro zbytek výčtu použila intonaci stoupavou. Působí to dojmem, jako by mluvčí začala číst pod vlivem češtiny a následně si v průběhu čtení uvědomila (byť zřejmě nevědomě), že ve francouzském jazyce by se u této věty použila intonace stoupavá.

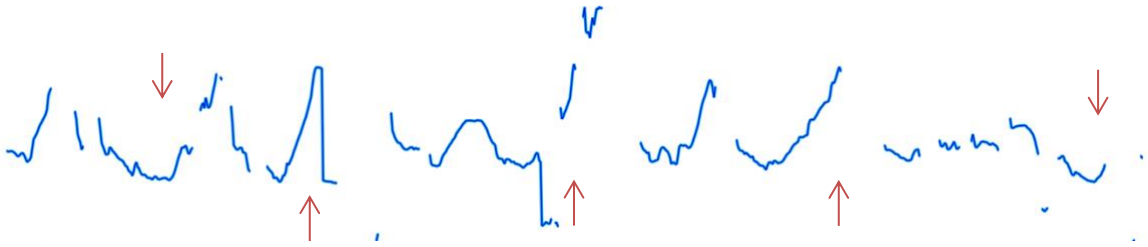

Obrázek 27 – Mluvčí P3 – celá věta s výčtem

4.5.4 Rodilá mluvčí – RM

Při analýze nahrávky od rodilé mluvčí byl poznat rozdíl jak již při poslechu nahrávky, tak také při studování intonace. Již na křivce intonace bylo poznat, že je řeč plynulá. Při porovnání s nahrávkami českých mluvčích, obzvláště českých mluvčích s nižší úrovní francouzského jazyka, bylo ihned zřetelné, jak velký rozdíl udělá znalost jazyka a slovní zásoby, nebo dokonce také jistota v komunikaci v daném jazyce.

Rodilá mluvčí použila pro většinu krátkých vět ukončující klesavou intonaci. Pouze u předposlední věty (V4) použila intonaci stoupavou. Je možné, že už si dané věty ke konci podvědomě začala spojovat do jednoho celku.

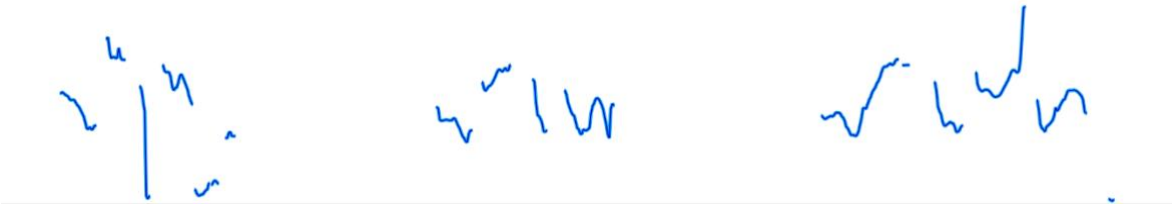

Elle dit que tout va bien. *Elle dit qu'il fait beau.* *Elle dit que le pays est magnifique.*

Obrázek 28 – Rodilý mluvčí – V1-V3

Elle dit que les gens sont aimables. *Elle dit que la cuisine est bonne.*

Obrázek 29 – Rodilý mluvčí – V4 + V5

V oznamovací větě s výčtem předvedla rodilá mluvčí vzorový přednes se standartním francouzským intonačním průběhem. Jak při poslechu nahrávky, tak také dle analýzy intonace pomocí programu *Praat* jsou na nahrávce od rodilé mluvčí jasně zřetelné čtyři stoupavé intonace zakončené jednou intonací klesavou.

Obrázek 30 – Rodilý mluvčí – celá věta s výčtem

Oficiální nahrávka od tvůrců učebnice

Jelikož jsem jako model v této bakalářské práci použila text ze cvičení 17 z učebnice *Les 500 exercices de phonétique* (Hachette, 2010), přišlo mi vhodné analyzovat také jejich nahrávku (track 47), speciálně vytvořenou pro tuto učebnici fonetiky a pro toto konkrétní cvičení. Do programu *Praat* jsem tedy vložila i oficiální nahrávku a sledovala její intonaci. Věta je ovšem uvedena pouze jedna – věta s výčtem, jelikož ta jediná byla uvedena v učebnici. Výše rozebírané kratší věty jsem vytvářela podle vzoru věty s výčtem sama, abych mohla pozorovat i změny intonace u kratších oznamovacích vět s intonací věty s výčtem.

Obrázek 31 – Oficiální nahrávka k modelové větě s výčtem

Podobně jako u rodilé mluvčí není překvapivé, že i na oficiální nahrávce k učebnici lze zřetelně rozeznat standartní francouzskou intonaci u věty s výčtem – tedy v tomto konkrétním případě čtyři stoupavé intonace a jednu ukončující intonaci klesavou.

4.6 Výsledky / závěrečné hodnocení

V praktické části této bakalářské práce jsem se zaměřovala na intonaci českých rodilých mluvčích s různými úrovněmi francouzského jazyka, kteří měli za úkol přečíst nejprve pět krátkých vět, ze kterých se následně skládala jedna delší oznamovací věta s výčtem. Intonace ve větě s výčtem byla hlavním sledovaným jevem.

Ačkoliv předpokladem bylo, že více než polovina analyzovaných mluvčích bude používat intonaci typickou pro český jazyk, nebylo tomu tak. Pouze dvě mluvčí ze všech nahrávaných se odchýlily od standartního průběhu intonace ve větě s výčtem. Překvapující bylo, že obě tyto mluvčí patřily do skupiny pokročilejších mluvčích a očekávalo by se proto od nich, že budou mít kromě lepší výslovnosti a znalostí jazyka také lepší povědomí o realizaci suprasegmentálních jevů francouzštiny, tedy například o intonaci.

Jelikož byla oznamovací věta s výčtem hlavní zkoumanou větou, zde ještě rozbor v tabulce – jak intonovali jednotliví mluvčí dílčí části francouzské věty s výčtem:

	1.	2.	3.	4.	5.	Podle FJ
A1.1	↑	↑	↑	↑	↓	ANO
A1.2	↑	↑	↑	↑	↓	ANO
A1.3	↑	↑	↑	↑	↓	ANO
B1.1	↑	↑	↑	↑	↓	ANO
B1.2	↑	↑	↑	↑	↓	ANO
B1.3	↑	↑	↑	↑	↓	ANO
P1	↑	↑	↑	↑	↓	ANO
P2	↓	↓	↓	↑	↓	NE
P3	↓	↑	↑	↑	↓	NE
RM	↑	↑	↑	↑	↓	ANO

↑ = stoupavá intonace ↓ = klesavá intonace

Tabulka 5 – Intonace mluvčích ve větě s výčtem

Přestože byla snaha o eliminování okolních jevů, které by mohly intonací ovlivnit, vyskytly se v nahrávkách občas nežádoucí jevy – například nejistota při vyslovování některých slov nebo náznak ostychu. Tyto jevy se ale více objevovaly u kratších vět, u celé věty s výčtem jsem již měla pocit, že byly tyto jevy o něco méně časté.

Kratší jednoduché oznamovací věty vykazovaly mnohdy neočekávané a překvapivé výsledky, částečně kvůli výše zmíněným jevům, částečně pravděpodobně kvůli tomu, že si mluvčí již těchto pět krátkých vět začaly spojovat do jednoho celku. Proto si myslím, že se v několika případech objevila stoupavá intonace již u krátkých vět – tedy z důvodů nejistoty, neznalosti výslovnosti určitých slov a podvědomého spojování pěti krátkých vět k sobě.

Výsledky tedy nebyly dle očekávání, nicméně výsledek považuji celkově za pozitivní, jelikož většina českých mluvčích se přikláněla ke standartní francouzské intonaci, i když by si občas mohli se změnou intonace více „pohrát“, aby byly změny více patrné.

Závěr

Předložená bakalářská práce se zabývá fonetickými systémy českého a francouzského jazyka v porovnání. Teoretická část je zaměřena na vymezení pojmů fonetika a fonologie a následně především na popsání fonetických systémů češtiny a francouzštiny, jak jejich segmentální roviny, tak také roviny suprasegmentální, která je stěžejní pro následnou praktickou část, která se věnuje právě rovině suprasegmentální – prozódii. V teoretické části jsou tedy popsány hláskové systémy českého a francouzského jazyka, dále pak z prozódie je v teoretické části popsána slabika, rytmus, rytmická skupina, přízvuk a intonace.

Praktická část bakalářské práce se zaměřuje na prozódii českých mluvčích – na jejich intonaci ve francouzské větě s výčtem. Praktická část analyzuje audio nahrávky od českých mluvčích, kteří měli za úkol přečíst oznamovací větu s výčtem použitou z učebnice *Les 500 exercices de phonétique* (Hachette, 2019, s. 22, cvič. 17) a zároveň také přečíst tuto větu rozdělenou do 5 samostatných vět. Sledována byla intonace jak v pěti jednoduchých oznamovacích větách, tak také zejména v již zmíněné oznamovací větě s výčtem. Cílem bylo zjistit, zda čeští mluvčí budou používat standartní intonaci pro daný typ věty typický pro český nebo francouzský jazyk. Předpokládalo se, že čeští mluvčí budou v krátkých oznamovacích větách používat ukončující klesavou intonaci, která je pro oznamovací věty typická v obou jazycích. Ve větě s výčtem se očekávalo, že se čeští mluvčí budou řídit českou intonací a že budou mít tedy odlišný intonační průběh věty, než by ve francouzském jazyce bylo běžné.

Bylo zjištěno, že sedm z devíti analyzovaných mluvčích použili standartní francouzskou intonaci typickou pro větu s výčtem. Pouze dva mluvčí se od této standartní intonace odchýlili, ovšem nepoužili ani standartní českou intonaci – spíše tyto dva standartní intonační průběhy je zkombinovali. Překvapivé bylo, že tito dva mluvčí patřili do skupiny pokročilých a spíše by se od nich očekávalo přiblížení se standartní francouzské intonaci než například u mluvčích s úrovní francouzštiny A1. U kratších vět se také objevily odchylky, bylo to ovšem často způsobeno nejistotou ve výslovnosti určitých slov, nebo podvědomým spojováním si kratších vět do většího celku a následným čtením vět, které zněly jako by byly součástí souvětí a ne samostatné.

Pro porovnání intonace českých mluvčích byla analyzována také nahrávka jedné rodilé mluvčí a také oficiální nahrávka vydaná s učebnicí *Les 500 exercices de phonétique* (Hachette, 2010, track 47). Rodilá mluvčí měla u věty s výčtem velice hezky zřetelnou standartní francouzskou intonaci. Při analýze v programu *Praat* byla intonace velice podobná modelové nahrávce od tvůrců učebnice *Les 500 exercices de phonétique*.

Tato bakalářská práce se snažila zjistit, zda se čeští mluvčí různých úrovní francouzského jazyka adaptují na francouzské intonační zvyklosti při jejich francouzském projevu pomocí oznamovací věty s výčtem. Celkově lze konstatovat, že se čeští mluvčí spíše na francouzskou intonaci adaptují, jelikož sedm z devíti českých mluvčích použilo při čtení věty s výčtem standartní francouzskou intonaci – tedy zhruba 78 % mluvčích.

Résumé

Ce travail de fin d'étude de licence s'intitule « Intonation d'une phrase française avec énumération par des locuteurs tchèques - une étude contrastive ». Tout au long de ce travail, nous avons comparé les systèmes phonétiques des langues tchèque et française. Ce travail de licence est divisé en deux parties – une partie théorique et une partie pratique. La partie théorique commence par la définition des termes de phonétique et de phonologie. Puis, elle se concentre essentiellement sur la description des systèmes phonétiques du tchèque et du français, tant au niveau segmental qu'au niveau suprasegmental, ou bien la « prosodie » qui est centrale pour la partie pratique de ce travail de licence.

Dans cette partie théorique, les systèmes syllabiques des langues tchèque et française sont décrits, puis la syllabe, le rythme, le groupe rythmique, l'accent et l'intonation sont décrits dans la partie théorique consacrée à la prosodie. Les deux langues sont aussi comparées. En comparant les niveaux segmentaux des langues étudiées, il a été constaté que dans la langue tchèque nous trouvons 39 phonèmes, dont 13 sont des voyelles (10) et des diphtongues (3) et 26 sont des consonnes. Le système vocalique français s'est enrichi d'un groupe de semi-consonnes (3). L'ensemble vocalique est plus nombreux en français qu'en tchèque, puisqu'il comprend 16 voyelles. Les voyelles françaises se distinguent également des voyelles tchèques par le fait que l'on trouve parmi elles des voyelles nasales, qui n'existent pas en tchèque. L'ouverture est un facteur très important pour les voyelles françaises, alors qu'elle ne l'est pas pour les voyelles tchèques. En français, il y a également une plus grande importance accordée à la précision de l'articulation et à la tension. Dans la langue tchèque, la longueur des voyelles est un facteur de distinction, qui joue un rôle beaucoup moins important dans la langue française.

En revanche, l'ensemble des consonnes est légèrement moins nombreux en français qu'en tchèque. Comme pour les voyelles, l'articulation précise et le temps sont également des facteurs importants pour les consonnes françaises. Ce qui différencie également les deux langues, c'est que dans chaque langue, les consonnes sont entourées d'un environnement vocalique différent. Il existe donc des différences notables entre les consonnes françaises et tchèques, bien qu'elles soient elles-mêmes assez similaires en termes de qualité sonore.

En ce qui concerne le niveau suprasegmental, la syllabe est une composante essentielle de la prosodie, tant pour le tchèque que pour le français, car elle porte les propriétés sonores de la parole. En français, on peut rencontrer une articulation très précise des voyelles et des syllabes, indépendante de leur position. Le français diffère beaucoup du tchèque en ce qui concerne la syllabe, puisqu'elle déborde souvent des limites des mots. Les syllabes ouvertes prédominent également dans une large mesure en français. Le nombre de syllabes peut être modifié en français en prononçant plus souvent le e-caduc. En tchèque, il existe des consonnes qui leur permettent d'être également le noyau d'une syllabe. En français, cependant, seule la voyelle est toujours le noyau d'une syllabe.

Le rythme présente des caractéristiques similaires en tchèque et en français, puisque le nombre de syllabes dans les unités rythmiques est important pour les deux langues, ce qui donne l'impression de régularité. En français, il est très important de faire attention aux groupes rythmiques, par exemple dans les phrases établies où un locuteur étranger pourrait par la suite se tromper d'accent. Il existe une nette différence entre le tchèque et le français en matière d'accent, bien que ces deux langues appartiennent au groupe des langues à accent fixe. En tchèque, l'accent est mis sur la première syllabe, tandis qu'en français, l'accent est mis sur la dernière syllabe. Bien que des modèles d'intonation similaires puissent également être observés dans certains énoncés, la différence est perceptible, par exemple, dans les phrases déclaratives qui sont au centre de la partie pratique de ce travail de licence. Alors qu'en tchèque, on utilise généralement une semi-cadence avec une progression tonale relativement neutre pour la clause (énumération), en français on utilise une ou plusieurs mélodies montantes. Dans les deux langues, la phrase doit se terminer par une mélodie descendante pour indiquer la fin de l'énoncé.

Ensuite, la partie pratique se concentre sur la prosodie des locuteurs tchèques - leur intonation dans des phrases françaises avec énumération. On analyse les enregistrements audios de locuteurs tchèques auxquels on a demandé de lire une phrase déclarative avec une énumération utilisée dans le manuel *Les 500 exercices de phonétique* (Hachette, 2019, p. 22, exercice 17) et également de lire cette phrase divisée en 5 phrases distinctes. L'intonation a été observée pour les cinq phrases déclaratives simples, ainsi que pour la phrase déclarative avec énumération mentionnée ci-dessus. L'objectif était de savoir si les locuteurs tchèques

utiliseraient l'intonation standard pour le type de phrase donné, typique de la langue tchèque ou de la langue française. Il a été supposé que les locuteurs tchèques utiliseraient l'intonation finale descendante dans les phrases déclaratives courtes, ce qui est typique de ces phrases dans les deux langues. Dans la phrase d'énumération, on supposait que les locuteurs tchèques suivraient l'intonation tchèque et auraient donc un type d'intonation différent de celui qui serait généralement utilisé en français.

On a découvert que sept des neuf locuteurs analysés utilisaient l'intonation française standard typique d'une phrase énumérative. Seuls deux locuteurs se sont éloignés de cette intonation standard, mais ils n'ont pas non plus utilisé l'intonation tchèque standard - ils ont plutôt combiné les deux modèles d'intonation. Il était surprenant de voir que ces deux locuteurs appartenaient au groupe avancé et que l'on pouvait s'attendre à ce qu'ils se rapprochent de l'intonation française standard plutôt que, par exemple, des locuteurs ayant un niveau A1 de français. Lors de l'analyse des phrases plus courtes, il y avait également des déviations, mais cela était souvent lié à l'incertitude de la prononciation de certains mots, ou au fait de combiner inconsciemment des phrases plus courtes dans un ensemble plus large et de lire ensuite des phrases qui semblaient faire partie d'une phrase énumérative plutôt qu'être indépendantes.

Afin de comparer l'intonation des locuteurs tchèques, un enregistrement d'un locuteur natif a également été analysé, ainsi que l'enregistrement officiel publié avec le manuel *Les 500 exercices de phonétique* (Hachette, 2010, piste 47). Le locuteur natif avait une très belle intonation française standard distincte pour la phrase d'énumération. Analysée dans le programme *Praat*[12], l'intonation était très proche de l'enregistrement modèle réalisé par les créateurs du manuel *Les 500 exercices de phonétique*.

Ce travail de licence avait pour but d'étudier si les locuteurs tchèques de différents niveaux de français s'adaptent aux modèles d'intonation français dans leur discours français en utilisant une phrase d'annonce avec une énumération. Globalement, on peut conclure que les locuteurs tchèques sont plus susceptibles de s'adapter à l'intonation française, puisque sept

[12] Disponible sur: https://www.fon.hum.uva.nl/praat/

locuteurs tchèques sur neuf ont utilisé l'intonation française standard lors de la lecture d'une phrase d'énumération - soit environ 78% des locuteurs.

Seznam použitých informačních zdrojů

Tištěné zdroje

ABRY Dominique a CHALARON Marie-Laure. *Les 500 exercices de phonétique*. Hachette, 2019.

BLANCHE-BENVENISTE, Claire. *Le Français – Usages de la langue parlé*. Paris: Peeters Leuven, 2010.

CARTON, Fernard. *Introduction à la phonétique du français*. Paris: Bordas, 1974.

DANEŠ, František. *Intonace a věta ve spisovné češtině*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1957. Studie a práce lingvistické.

DI CRISTO, Albert. *Les musiques du français parlé*. Berlin: De Gruyter, 2016.

DOHALSKÁ, Marie a Kateřina SUKOVÁ VYCHOPŇOVÁ, ed. *Didactique de la phonétique et phonétique en didactique du fle*. Prague: Université Charles de Prague, éditions Karolinum, 2015.

DOHALSKÁ, Marie a Olga SCHULZOVÁ. *Fonetika francouzštiny*. Čtvrté vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2017.

DUBĚDA, Tomáš. *Étude de prosodie contrastive*. Praha: Karolinum, 2012.

DUBOIS Jean, GIACOMO Mathée, GUESPIN Louis, MARCELLESI Christiane, MARCELESSI Jean-Baptiste a MÉVEL Jean-Pierre. *Dictionnaire de linguistique*. Paris: Larousse, 2002.

LEON, Pierre. *Le phonétisme et prononciation du français*. Nathan, Coll. Fac, 1992.

MARTIN, Philippe. *Intonation du français.* Paris: Armand Colin, 2009.

Mluvnice češtiny 1: Fonetika, fonologie, morfonologie, morfemika, tvoření slov, 1986. Praha: Academia.

PALKOVÁ, Zdena. *Fonetika a fonologie češtiny s obecným úvodem do problematiky oboru*. Praha: Karolinum, 1994.

ROMPORTL, Milan. *Základy fonetiky*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985.

ROSSI, Mario. *L'intonation, Le système du français: description et modélisation*. Paris: Ophrys, 1999.

Elektronické zdroje

KRČMOVÁ, Marie. *Fonetika a fonologie* [online]. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009 [cit. 2022-02-24]. Elportál. Dostupné z http://is.muni.cz/elportal/?id=852835.

Seznam příloh

Seznam obrázků

Obrázek 1 – *Mluvčí A1.1 – V1-V3* – str. 34

Obrázek 2 – *Mluvčí A1.1 – V4 + V5* – str. 34

Obrázek 3 – *Mluvčí A1.1 – celá věta s výčtem* – str. 34

Obrázek 4 – *Mluvčí A1.2 – V1-V3* – str. 35

Obrázek 5 – *Mluvčí A1.2 – V4 + V5* – str. 35

Obrázek 6 – *Mluvčí A1.2 – celá věta s výčtem* – str. 36

Obrázek 7 – *Mluvčí A1.3 – V1—V3* – str. 36

Obrázek 8 – *Mluvčí A1.3 – V4 + V5* – str. 36

Obrázek 9 – *Mluvčí A1.3 – celá věta s výčtem* – str. 37

Obrázek 10 – *Mluvčí B1.1 – V1-V3* – str. 37

Obrázek 11 – *Mluvčí B1.1 – V4 + V5* – str. 37

Obrázek 12 – *Mluvčí B1.1 – celá věta s výčtem* – str. 38

Obrázek 13 – *Mluvčí B1.2 – V1-V3* – str. 38

Obrázek 14 – *Mluvčí B1.2 – V4 + V5* – str. 38

Obrázek 15 – *Mluvčí B1.2 – celá věta s výčtem* – str. 39

Obrázek 16 – *Mluvčí B1.3 – V1-V3* – str. 39

Obrázek 17 – *Mluvčí B1.3 – V4 + V5* – str. 39

Obrázek 18 – *Mluvčí B1.3 – celá věta s výčtem* – str. 40

Obrázek 19 – *Mluvčí P1 – V1-V3* – str. 40

Obrázek 20 – *Mluvčí P1 – V4 + V5* – str. 40

Obrázek 21 – *Mluvčí P1 – celá věta s výčtem* – str. 41

Obrázek 22 – *Mluvčí P2 – V1-V3* – str. 41

Obrázek 23 – *Mluvčí P2 – V4 + V5* – str. 41

Obrázek 24 – *Mluvčí P2 – celá věta s výčtem* – str. 42

Obrázek 25 – *Mluvčí P3 – V1-V3* – str. 42

Obrázek 26 – *Mluvčí P3 – V4 + V5* – str. 42

Obrázek 27 – *Mluvčí P3 – celá věta s výčtem* – str. 43

Obrázek 28 – *Rodilý mluvčí – V1-V3* – str. 43

Obrázek 29 – *Rodilý mluvčí – V4 + V5* – str. 43

Obrázek 30 – *Rodilý mluvčí – celá věta s výčtem* – str. 44

Obrázek 31 – *Oficiální nahrávka k modelové větě s výčtem* – str. 44

Seznam tabulek

Tabulka 1 – *Inventář českých samohlásek* – str. 11

Tabulka 2 – *Klasifikace českých souhlásek* – str. 12

Tabulka 3 – *Přehled francouzských samohlásek* – str. 15

Tabulka 4 – *Francouzské souhlásky* – str. 17

Tabulka 5 – *Intonace mluvčích ve větě s výčtem* – str. 45